

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота з корейської філології
на тему:

**КОРЕЙСЬКА ТОПОНІМІКА: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВІД
НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО СЬОГОДЕННЯ**

Студента групи Пкор 20-20
факультету східної і слов'янської
філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми:
Корейська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.066 Східні мови та
літератури (переклад включно), перша –
корейська

Жиліна Сергія Сергійовича

Науковий керівник:
Доц. Пророченко Н. О.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОПОНІМІКИ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ
1.1 Топоніміка як розділ ономастики. Особливості і методи дослідження топоніміки у сучасній лінгвістиці
1.2 Корейська топоніміка у сучасній лінгвістиці
Висновки до Розділу 1
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК, ОСНОВНІ РИСИ ТА СТАНОВЛЕННЯ КОРЕЙСЬКОЇ ТОПОНІМІКИ
2.1 Історія становлення самоназви Кореї та історичні найменування Кореї
2.2 Особливості топонімів Кореї: етимологія та основні джерела походження
2.3 Історичні зміни та тенденції у розвитку корейських топонімів
Висновки до Розділу 2
ВИСНОВКИ
АНОТАЦІЯ
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Дана робота присвячена корейській філології та стосується топоніміки Кореї, її походження, історичного розвитку та трансформації, відмінних рис та тенденцій розвитку від наших днів до сьогодення. Аналізується зв'язок топоніміки та топонімічних змін і тенденцій з історією Кореї, її вплив на хід історичних подій, визначається місце та значимість топоніміки у історії як давньої та середньовічної Кореї, так і Кореї сучасної (переважно, Республіки Кореї). Крім того, визначаються основні способи творення топонімів, етимологія та складові частини корейських топонімів, джерела їхнього творення, простежується історія виникнення та трансформація історичних назв Кореї та столиці Республіки Корея – міста Сеул. Окрему увагу присвячено опису зв'язку корейської традиційної натурфілософської думки та різноманітних гадальних практик з топонімікою.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що топоніміка відігравала та продовжує відігравати вагомую роль у дослідженні історії, традицій, культури Кореї, є своєрідним дзеркалом багатовікової історії корейського народу, його зв'язків та контактів з іншими народами тощо. Топоніміка, не лише корейська, а і загалом кожного окремо взятого регіону чи країни, завжди несе на собі відпечаток часу та історичної епохи, репрезентує ті чи інші культурні, релігійні та інші особливості цього регіону, країни, народу тощо. Крім того, корейська топоніміка має тісний зв'язок з філософією та релігійними поглядами корейців, посідає вагоме місце у корейських натурфілософських школах та практиках, що робить корейські топоніми важливим джерелом для розуміння корейської традиційної думки та філософії. Безумовно, топоніміка становить як розділ ономастики і значну лінгвістичну цінність, адже назви деяких населених пунктів можуть дати нам важливе джерело інформації про історичні різновиди та форми корейської мови, встановлення її зв'язків з іншими мовами. Нарешті, дані топоніміки є важливим матеріалом у дослідженні різноманітних географічних видозмін на території

Корейського півострову, адже назви тих чи інших населених пунктів та/або адміністративно-територіальних одиниць можуть вказувати на ландшафтні та рельєфні особливості місцевості, у якій вони знаходяться, які наразі, однак, є відсутніми або суттєво змінилися. Таким чином, актуальність дослідження корейської топоніміки обґрунтовується тим, що топоніміка є вагомим та значущим джерелом у дослідженні та реконструкції історії, мови, культури, релігії та філософії і географії Кореї і, окрім того, дозволяє прослідити та виявити зв'язок, присутній між топонімікою та самосприйняття корейців, їхньою етнічною психологією та національною свідомістю, історичними претензіями та наративами.

Об'єктом дослідження є топоніміка як частина ономастики та загалом мовознавства, особливості вивчення топоніміки та основні методи дослідження топоніміки, складнощі дослідження топоніміки.

Предметом дослідження виступає корейська топоніміка та її історичний розвиток від найдавніших часів до наших днів.

Метою роботи є:

- 1) Визначити основні джерела утворення корейських топонімів та певні тенденції в історичному розвитку та трансформації топонімів;
- 2) Встановити зв'язок між історичними назвами Кореї та історичною трансформацією корейської етнічної психології та проілюструвати, як саме самоназва держави виражає її офіційну ідеологію, історичні претензії та історичну спадковість.

Для досягнення вищезазначеної мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- 1) Описати теоретичні засади топоніміки в сучасній лінгвістиці, окреслити специфіку дослідження топонімів та складнощі, що повстають перед вченими при їхньому вивченні, описати положення корейської топоніміки в сучасній мовознавчій науці.

2) Прослідкувати історичні зміни самоназв Кореї та проаналізувати на конкретних прикладах основні джерела утворення корейських топонімів, зміни та причини перейменувань чи найменувань корейських населених пунктів, адміністративно-територіальних одиниць тощо, визначити шаблони та принципи, за якими утворюються корейські топоніми.

Матеріалом дослідження слугують різноманітні корейські топонімічні одиниці, зокрема назви корейських населених пунктів, регіонів та адміністративно-територіальних одиниць (провінції, міські райони тощо), назви географічних об'єктів (гірські системи та окремі гори, ріки тощо) та історичні різновиди та варіації самоназв Кореї і її багаточисельні образно-поетичні найменування.

В ході роботи було використано чотири **методи дослідження**: описовий метод, метод спостереження, метод аналізу та метод синтезу.

Практичним значенням роботи є перспективи розвитку досліджень з корейської топоніміки. Було удосконалено класифікацію корейських топонімів за їхнім походженням та семантикою, визначено місце топоніміки та її роль у корейській історії та мові від давніх часів до сьогодення.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОПОНІМІКИ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1 Топоніміка як розділ ономастики. Особливості і методи дослідження топоніміки у сучасній лінгвістиці

Топоніміка – розділ ономастики, який вивчає топоніми (грец. Τόπος "місце; місцевість, область, країна, простір" й ὄνομα, ὄνυμα "ім'я, назва"), які об'єднують власні назви будь-яких географічних об'єктів.

Залежно від типу позначуваних географічних об'єктів, у складі топонімів розрізняють: ойконіми (грец. οἶκος "помешкання, дім, житло") - власні назви населених пунктів; гідроніми (грец. ὕδωρ "вода") — власні назви природних або створених людиною водних об'єктів; ороніми (грец. ὄρος "гора") - власні назви підвищень, гірських утворень, у широкому розумінні - власні назви будь-яких об'єктів рельєфу земної поверхні; хороніми (грец. χόρος "межовий знак, кордон, рубіж") - власні назви будь-якої території, регіону, адм.-тер. одиниці; дрімоніми (грец. δρυμός "діброва, ліс, гай") - власні назви будь-якої порослої деревами ділянки, лісу, лісопарку, бору, гаю, частини лісу та інші. У межах цих розрядів топонімів також виділяють різновид, наприклад: спелеоніми (грец. σπήλαιον "печера, грот") — вид оронімів, що називає будь-які природні підземні утворення; урбаноніми, або урбоніми (лат. urbanus "міський") — власні назви міських топографічних об'єктів.

За суспільною значимістю та величню географічні об'єкти поділяють на макротопоніми (Дніпро, Донбас, Одеса) та мікротопоніми (колодязь Циганський, куток села Шанхай). Іноді також виділяють проміжну ланку – мезотопоніми, критерії визначення яких є доволі розпливчати.

Сукупність власних географічних назв позначають терміном "топонімія", або "топонімікон". Окрім очевидної номінативної функції, топоніми виконують і кілька специфічних для власних назв функцій: адресну – ідентифікують географічні

об'єкти на місцевості; диференційно-індивідуалізуючу – виділяють та протиставляють об'єкти; характеризуючу – інформують про примітні ознаки та відмінні риси об'єкту; експресивну – виражають ставлення до позначуваного об'єкта, виступаючи засобом інтенсифікації виразності; меморіальну – увіковічують пам'ять про визначні історичні події, ідеологічні та релігійні цінності, історичних персонажів, лідерів держав, державних діячів тощо; текстоутворюючу – виступають засобом ідейно-змістового об'єднання сюжету художнього чи публіцистичного твору, особливо коли вони входять до складу заголовка твору та інші.

Топоніми не мають безпосереднього зв'язку з поняттями, які позначають, а тому мають здатність переходити з покоління в покоління, від одного етносу до іншого без розуміння внутрішньої форми основи та без перекладу, що забезпечує їхню вищу стійкість в порівнянні із загальними назвами. Також, як своєрідні пам'ятки культури і мови топоніми не піддаються фальсифікаціям та істотному впливові часу, тоді як мовні одиниці топоніми є продуктом колективної творчості, зумовлені історично та продиктовані природними умовами та рівнем соціально-економічного розвитку суспільства, внаслідок чого прямо чи опосередковано вони відбивають фізико-географічні особливості середовища та культурно-історичні процеси на певній території. До прикладу, у давнину географічні назви надавали переважно за природними ознаками об'єктів, їхнім географічним положенням та особливостями рельєфу; з розвиток суспільних відносин та поступовою стратифікацією суспільства – за їхньою належністю або відношенням до власників, засновників, першопоселенців з використанням афіксів у посесивній (належність) та релятивній (відношення) функціях; у часи, коли, наприклад, українські землі входили до складу Російської імперії та СРСР – часто за ідеологічними цінностями та героями відповідного режиму. Таким чином, природа, функції та відбита в семантичній та словотвірній структурі власних географічних назв інформація

роблять топоніму міжгалузеву наукою, яка знаходиться та розвивається на межі лінгвістики, історії та географії. (“Топоніміка”, Лучик В.В)

Традиційними методами при дослідженні топоніміки є: історичний, етимологічний, формантний та типологічний. Перші два методи – історичний та етимологічний – є взаємодоповнюючими і служать для визначення генезису, походження топонімів, виявлення зв'язку між топонімами та іншими пластами лексики. Окрім того, історичний метод дозволяє виявити культурно-історичне тло, що стоїть за походженням топонімічної лексики. Формантний метод націлений на вивчення топонімів як елементів лексичної системи, складові частини якої відрізняються низкою специфічних рис. Етимологічний та історичний методи зберігають свою важливість та актуальність не тільки у межах лінгвістичних досліджень, а й, в меншій мірі, є важливим матеріалом для інших галузей науки, таких як історія, географія, етнографія і культурологія. Тісно пов'язаний з історичним та етимологічним методами і метод формантний, суть якого полягає у виявленні у топонімічних назвах повторювальних елементів топооснов та топоформантів (префіксальних і суфіксальних), відновлення внутрішньої форми яких розкриває їхню споконвічну семантику. (Музя Є.М., “Топонімічна лексика та методи її лінгвістичного дослідження, 2019, с. 215)

Типологічний метод до вивчення топонімів полягає у переході від суто описового дослідження власних назв однієї мови до їх зіставного аналізу у інших мовах для виявлення спільних та відмінних рис.

Крім того, сучасна лінгвістична наука розглядає топоніми за трьома напрямками: когнітивним, типологічним та лексикографічним. Найбільш актуальним напрямком вивчення топонімів є когнітивний підхід, оскільки він, на відміну від інших підходів, розкриває сам процес найменування. Лексикографічний підхід полягає у зборі різних варіантів топонімів зі стародавніх документів, їх

впорядкуванні та визначенні походження. Вищезгаданий типологічний підхід полягає у зіставному аналізі та порівнянні топонімів різних мов.

Загалом, для проведення якісного топонімічного дослідження, використовуються не один, а декілька методів, і така комбінація залежить від мети та специфіки досліджуваного матеріалу. (Макеєва К. С., ‘‘Про аспекти топонімічних досліджень в сучасній лінгвістиці’’, 2012, ст. 189)

1.2 Корейська топоніміка у сучасній лінгвістиці

Питання походження та розвитку корейських топонімів здавна привертало увагу мовознавців та істориків. Однак, перш за все, слід зазначити, що більшість корейських топонімів, як у Північній, так в Південній Кореї, мають не власне корейське, а китайське (або ж, сино-корейське) походження, що пояснюється тривалою, багатовіковою орієнтацією корейської держави на Китай та статусом Китаю як гегемона на Далекому Сході. Китайське ієрогліфічне письмо, яке в Кореї отримало назву ханча (буквально ‘‘китайські знаки’’), стало першою системою письма для запису корейської мови, тоді як китайська літературна мова (ханмун) набула статус офіційної мови держави та саме нею послуговувалися для запису офіційної документації, високої літератури, релігійно-філософських та історичних текстів аж до кінця 19 століття.

Впродовж століть та протягом усієї історії давньої та середньовічної Кореї уряд усіляко підтримував курс на китаїзацію корейського суспільства в усіх сферах: від переймання релігійно-філософських вчень, писемності та устрою державного апарату до власних імен і, в тому числі, топонімів. Відомо, що за часів правління Кьондок-вана з держави Об’єднане Сілла (668-918) у 757 році було проведено реформу стандартизація топонімів, за якою колишні корейські топоніми ‘‘варварського’’ (некитайського) походження були замінені на ‘‘правильні’’ сино-

китайські (такі, що записувалися китайськими ієрогліфами, переважно двома, з китайським значенням) на території як держави Сілла, так і на території нещодавно підкорених Сілла держав Когурьо та Пекче.

Усі ці нововведення, як і сама історія Трьох держав та об'єднання цих держав під егідою Сілла описані у найдавніший зі збережених праць корейської історіографії – Самгук Сагі (“Історичні записки про Три держави”), що була видана у 1145 році за часів династії Корьо. В контексті вищезгаданої реформи Самгук сагі наводить список стандартизованих на китайських лад нових топонімів та відповідні їм старі власне корейські топоніми, записані фонетичною транскрипцією через китайське письмо, притому, які мали переважно схоже значення з новоствореними китайськими еквівалентами.

Окрему увагу дослідників корейської топоніміки займає 37 розділ Самгук сагі, оскільки там містяться власні назви мовою, якою розмовляли в центральній та південній частинах Корейського півострову, яка була у складі держави Когурьо та Пекче. Деяка частина цих слів надають підстави вважати, що в центральних та південних частинах Корейського півострову розмовляли японсько-рюкюськими мовами. Інші ж слова нагадують відповідні корейські або тунгуські елементи (Lee, Ki-Moon; Ramsey, S. Robert, 2011; *A History of the Korean Language*, ст 41, 43; Lewin, Bruno, 1973, *Japanese and the language of Koguryō*, ст. 24, 27).

Відомими та видатними дослідниками питання походження вищезазначених місцевих топонімів та їхніх тлумачень китайською, були такі вчені, як Найто Тораджіро, Лі Кі Мун, Кім Бан Хан, Христофор Беквіз та інші. Головним предметом дискусії залишається те, до якої мови чи мовної групи належали вищезгадані слова з ймовірним японсько-рюкюським походженням. Одні вчені схильні вважати їх слова мови Когурьо (Уйтман, 2011), інші – мови Пекче та інших держав центральної частини Корейського півострова, що їх захопила Когурьо (Лі Кі Мун, Рамсі, 2011),

треті ж вбачають елементи старояпонської мови у мовах протодержави Пьонхан-Кая (Уйтман, 2011; Беквіз, 2004) або у мові Чеджу (Вовін, 2010);

Дослідження вищезгаданих топонімів у Самгук Сагі тісно пов'язане з питанням існування на території Корейського півострова японсько-рюкюської мови та генетичної спорідненості та належності мов Когурьо та Пекче, а також інших держав та племінних союзів на території Корейського півострова. Відповідно, подальше дослідження топонімів періоду Трьох держав (Когурьо, Пекче, Сілла) є важливим і для реконструкції протокорейської мови, і визначення зв'язків між мовами Когурьо, Пекче та Сілла, і для визначення спорідненості корейської мови з іншими мовами, перш за все, японською.

Висновки до Розділу 1

Таким чином, як було зазначено вище, топоніміка є інтегральною наукою, що розвивається на межі лінгвістики, історії та географії. Топоніми як лексичні одиниці є продуктом колективної творчості, зумовлені історично та продиктовані природними умовами і соціально-економічним розвитком суспільства, відображаючи таким чином як фізико-географічні особливості, так і культурно-історичні процеси на певній території. До традиційних методів дослідження топоніміки належать: історичний, етимологічний, формантний, лексикографічний та типологічний. Також, в сучасній лінгвістиці особливу увагу приділяють перш за все когнітивному підходу до топоніміки, оскільки він пояснює сам процес найменування географічних об'єктів. Для проведення якісного топонімічного дослідження використовують не один, а радше кілька методів, комбінація яких залежить від мети та специфіки досліджуваного матеріалу.

Щодо корейської топоніміки та її положенню у сучасній лінгвістиці, то її дослідження та вивчення, особливо корейських топонімів періоду Трьох держав,

зазначених у Самгук Сагі і також китайських та японських літописах, є важливим також і для визначення мовної мапи Корейського півострова періоду Трьох держав, і для визначення зв'язків між мовами Трьох держав та японсько-рюкюською мовою, якою колись розмовляли в центральних та південних частинах Корейського півострова, і, врешті решт, для визначення зв'язків між корейською мовою та іншими мовами і мовними групами, перш за все, японською.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК, ОСНОВНІ РИСИ ТА СТАНОВЛЕННЯ КОРЕЙСЬКОЇ ТОПОНІМІКИ

2.1 Історія становлення самоназви Кореї та історичні найменування Кореї

Безсумнівно, що самоназва будь-якої країни чи народу є відображенням його самосприйняття. Окрім суто номінативної функції, назва країни також є її безпосередньою самопрезентацією, виразником її офіційної ідеології, історичних претензій та наративів тощо. Зміни самоназви країни вказують на внутрішні зміни у етнічній психології народу цієї країни, його поглядів на своє місце у світі, та обумовлені історико-культурними чинниками. Тому справедливо та доцільно буде зазначити, що топоніми, як і етніміми, є невід'ємною частиною уявлення народу як про себе, так і про інші народи, вони ж виражають ті чи інші історико-культурні наративи цього народу, його претензії та загалом, формують ту систему координат, ту цивілізаційну призму, скрізь яку народ сприймає як себе, так і оточуючий світ.

Подібне сприйняття топоніму як віддзеркалення культурно-історичних наративів, ідеології та цивілізаційної системи координат є особливим помітним в країнах Далекого Сходу, де історії традиційно відводилася особлива роль, внаслідок чого історична пам'ять була доволі довгою, тоді як "правильне" написання та інтерпретування історії було життєво необхідним для легітимізації влади будь-якої династії. До прикладу, традиційний цивілізаційний гегемон Далекого Сходу, Китай, що тисячоліттями і до нині мав офіційні самоназви "Піднебесна", "Серединна квітуча" та "Серединна держава", вже у самій своїй самоназві відображав свою ідеологію синоцентризму та бачення світу, у якому Китай являв собою оазис високої культури та цивілізації прямо посеред землі, тоді як по кутам розташовувалися дикі та нецивілізовані "варвари". Так само традиційною практикою протягом усієї історії імперського Китаю стало називати

новозасновану династію (точніше, державу, якою правила певна династія) на честь держав та династій сивої давнини, які колись існували на тих землях та територіях, де простягалася влада нової династії. Також, поширеною практикою при заснуванні нової династії було відроджене назви старої, славнозвісної в минулому династії на основі того, що прізвище правлячого роду старої династії минулого та засновників нинішньої династії співпадали. Наприклад, засновник династії Пізня Тан (923-937), мав прізвище Лі (таке саме, що і у правлячої родини славнозвісної династії Тан), тому і офіційно проголосив свою державу наступницею Тан. Як правило, новозаснована династія не мала ніяких достовірно встановлених зв'язків з тією династією, від якої буцімто вела своє походження, проте це був скоріше ще один інструмент легітимізації своєю влади, сакралізації приходу до влади нової династії, базуючись на китайській традиційній політичній концепції Небесного мандату. І топоніміка у цьому процесі легітимізації грала не останню, а радше передову роль.

Корея як частина синоцентричного, конфуціанського ареалу повністю сприйняла як концепцію Небесного мандату, так і способи легітимізації та сакралізації влади, у тому числі і топонімічні.

Найдавнішою та найпершою державою на території Корейського півострову, як відомо, був Кочосон або ж Давній Чосон, який охоплював північну частину Корейського півострова та частину Маньчжурії. Частка "ко" означає "давній" та була запроваджена в історіографії, аби відрізнити цю прото-державу від пізнішого Чосону (1392-1910). Ця назва досі використовується корейцями Північної Кореї, а також корейцями, що мешкають у Японії та Китаї на позначення своєї країни. Крім того, споріднені до "Чосон" назви також використовуються в інших східноазійських мовах, як от у японській, китайській, в'єтнамській, на позначення Корейського півострова.

Щодо етимології назви "Чосон" існує кілька версій та припущень. Незважаючи на те, що назву "Чосон" традиційно прийнято перекладати як "Країна

ранкової свіжості”, по аналогії з образною назвою Японії “Країна висхідного сонця”, достеменно невідомо, чи слово “Чосон”, записане китайськими ієрогліфами, є спробою фонетичної транскрипції власне корейського слова чи це семантична калька (ймовірно, слова іншомовного походження). Часто дослідники пов’язують назву “Чосон” з Асадаль, гіпотетичною столицею Давнього Чосон, вважаючи Чосон перекладом корейського слова Асадаль, походження та значення якого також викликає сумніви. Так, за однією версією, слово “асададь” складається з двох елементів: аса (зі значенням “ранок”) та даль (зі значенням “земля”), що в результаті дає “Ранкова земля”. Однак, якщо слідувати іншому варіанту версії читання китайської ієрогліфічної транскрипції цього корейського слова, кінцевий варіант тогочасного читання ієрогліфів міг бути “асада”, але з таким самим значенням “ранкової землі”. Ще одне пояснення значення “асададь” припускає, що другий елемент “даль” міг використовуватися у якості топонімічного суфіксу “даль” як це було в Когурьо (на позначення гір чи міст, що лежали в горах та плато), тоді кінцевий переклад буде “Ранкова гора”.

Попри неясність та нечіткість етимології, назва Чосон глибоко вкорінилася як у самій Кореї, так і у її сусідів на позначення території Корейського півострова.

До часу падіння Кочосону під натиском китайської імперії Хань, різноманітні племена на півдні Корейського півострова утворюють об’єднання, конфедерації, відомі під загальною назвою “Самхан” (дослівно “Три Хан”), яка і стала наступною історичною самоназвою Кореї.

Щодо етимології, то “сам” у сино-корейському читанні ієрогліфів означає “три”, тоді як “хан” є словом власне корейського походження зі значенням “великий”, яке і сьогодні присутнє у багатьох словах корейської мови, як от *한가위* (хангаві) – архаїчна назва свята Чхусок або ж *한아버지* (ханабоджі) – первісна форма слова дідусь (할아버지). Також це слово використовувалося у державі Сілла на позначення правителя (тоді, як вважається, воно вимовлялося як *ga* або *ka*), як от

у слові 마립간 (маріпган). Для транскрипції цього власне корейського слова використовувалися кілька китайських ієрогліфів, однак у своїй фонетичній, а не семантичній функції.

Поступово з конфедерації племен Самхан на півдні Кореї еволюціонували у повноцінні держави: Сілла, Пекче та Кая, а на півночі сформувалася держава Когурьо. Починаючи з 7 століття, назва “Самхан” почала використовуватися на позначення Трьох корейських держав (Когурьо, Пекче та Сілла), а не колишніх племінних конфедерацій на півдні. Так, у хроніках *Самгук Юса* та *Самгук сагі* зазначається, що Сілла розпочала політику “Об’єднання Трьох Хан” (корейською 삼한일통) з метою інтеграції переселенців з Когурьо та Пекче. У 1982 році у місті Чхончжу було знайдено меморіальну стелу, датовану 686 роком, з надписом: “Три Хан були возз’єднані, а межі царства розширені”. Протягом наступного періоду корейської історії, Об’єданого Сілла (668-918), внаслідок об’єднання більшої частини Корейського півострова під егідою однієї держави, змінюється значення *Самхан*: їм тепер починають називати території трьох колишніх держав (Когурьо, Пекче та Сілла). У своєму листі до імператорського наставника династії Тан, відомий корейський державний діяч та поет Чхве Чхивон ототожнює Пьонхан з Пекче, Чінхан з Сілла та Махан з Когурьо. На момент приходу до влади династії Корьо Самхан стає загальноживаною назвою Кореї. У своїх *Десяти настановах* нащадкам, засновник династії Корьо, Ван Гон заявляє, що він об’єднав *Три Хан*, маючи на увазі Три корейські держави. *Самхан* продовжила існувати в якості загальноживаного позначення Кореї і за часів династії Чосон, часто згадуючись за такою назвою у *Правдивих записах династії Чосон*.

Врешті рещт, і сучасна південнокорейська назва Кореї, 대한민국 або 한국, відсилає саме до назви *Самхан*, щоправда, не у значенні трьох південнокорейських конфедерацій племен, а у значенні Трьох корейських держав.

Варто також зупинитися на етимології *Корьо*, оскільки саме ця назва потім почала використовуватися за межами Східної Азії на позначення країни і врешті решт трансформувалася у звичне нам *Корея*. Назва династії Корьо, що правила з 918 по 1392 роки, є скороченим варіантом *Когурьо* і вперше згадується у такому вигляді у 5 столітті нашої ери. Причина тотожності назв цих двох держав полягає у тому, що сам засновник династії Корьо, Ван Гон, походив з північно-західної частини Кореї – регіону, який кілька століть назад був землями Когурьо, що і дало йому привід підставу вважати свою династію прямою наступницею царства Когурьо. Варто зазначити, що подібні топонімічні зміни мали суто політичний зміст, адже мали на меті легітимізувати новостворену династію, оголосивши про безпосередній зв'язок правлячої родини зі славнозвісним могутнім царством періоду Трьох держав, щоправда, на підставі суто географічній. Аналогічним чином вчинив головний суперник Ван Гона, засновник Пізнього Пекче Кьон Хвон: оскільки територія, на яку розповсюджувалася його влада, знаходилася головним чином у південно-західній частині Корейського півострова, на історичних землях царства Пекче, то він проголосив про відновлення Пекче, легітимізувавши таким чином як свою владу, так і повстання проти Сілла (на той момент пам'ять про Три держави була досі сильна у свідомості народу, на історичних землях Пекче і досі жили нащадки царства Пекче, які піддавалися утискам та дискримінації з боку завойовників-Сілла, що призводило до масових невдоволень серед пекчесців, особливо серед нащадків колишньої аристократії Пекче, позбавленої колишньої влади та статусу).

Як можна побачити, Корея цілковито перейняла китайську практику легітимізації влади нової династії шляхом найменування чи перейменування країни на честь давньої держави, що колись існувала на теренах новоутвореної держави, та відстеження свого родоводу від правлячої династії тієї держави навіть попри відсутність будь-яких підтверджених зв'язків з останньою (джерелом

обґрунтування права на спадкоємність могли слугувати спільне прізвище або ж лише спільна географія).

У 1392 році відбувається військовий переворот, який очолює генерал Лі Сон Ге, він же і стає засновником та першим правителем династії Чосон. Нову назву держави, *Чосон*, було обрано не просто так: таким чином правляча верхівка відображала прямий, безпосередній зв'язок з давнім корейським утворенням *Кочосон*, встановлюючи пряму історичну лінію спадкоємства і наголошуючи на давності та безперервності існування корейської державотворчої традиції. Альтернативною назвою Кореї міг бути *Хварьон* (화령), дослівно “Квітуча та мирна”, проте обрав назву *Чосон*, що значно більше пасувало державі з претензіями на давню та величну історію.

Наприкінці 19 століття Корея переживає буремний період змін та реформ, пов'язаний з відкриттям Кореї для іноземців, подальшими контактами із західними державами, спробами модернізації та зростанням національної свідомості і націоналістичних тенденцій. Постає питання про незалежність та суверенність Корейської держави, скасування багатовікового васального статусу Кореї щодо Китаю, що і стає можливим у 1895 році після перемоги Японії над Китаєм у першій японсько-китайській війні.

Зміна статусу потребувала зміни назви держави, що і сталося у 1897 році, коли було проголошено про створення “Великої Імперії Хан” (корейською 대한제국), або ж Корейської імперії, як вона більш відома у західній літературі. Сама назва *Велика Імперія Хан* вказує на ті самі три корейські держави, *Самхан*, над якими володарювала імперія, тоді як друга частина назви, *імперія* (корейською 제국) вказувала на незалежність держави, її самостійність, рівний статус із іншими державами (перш за все, Китаєм та Японією), оскільки імперія не може бути підпорядкованою комусь.

У 1945 році Корея здобуває незалежність та поділяється на дві частини.

Уряд Півдню у 1948 році приймає офіційну, сучасну назву держави – (대한민국), відому в англійській та більшості європейських мов як *Республіка Корея*.

Уряд Півночі, тим часом, обирає собі інше офіційне найменування: 조선민주주의인민공화국, що у перекладі на українську дає *Корейська Народна Демократична Республіка*. Кожен компонент цієї довгої назви був ретельно осмислений та підібраний відповідно до традиції ретельного найменування держави. Перший елемент, Чосон, був вибраний, оскільки використовувався протягом попереднього японського колоніального періоду на позначення півострова. Щодо інших елементів назви, то 공화국 було відібране на позначення республіки через свою більш ліву та соціалістичну конотацію у порівнянні з 민국. Північна Корея як країна соціалістична хотіла запозичити якийсь такий елемент назви, щоб він був присутній в офіційних найменуваннях країн Східного блоку. Вибір стояв між *Демократичною Республікою* та *Народною Республікою*, оскільки ці компоненти були у складі короткотривалих Українською Народною Республікою Рад та Фінської Демократичної Республіки, проте кінцевий вибір був зроблений на користь *Демократичної Республіки*, оскільки вона асоціювалася з концепцією *Нової демократії* Мао Цзе Дуна, яка в свою чергу вплинула на погляди Кім Ту Бона, одного з найважливіших та найвпливовіших діячів Робітничої Партії Північної Кореї і врешті решт знайшла своє кінцеве вираження в промовах Кім Ир Сена, який заговорив про “Демократичну Народну Республіку”. Ця ідея була підтримана реальною владою на території Північної Кореї, Радянською Окупаційною Зонаю, щоправда, змінивши трохи порядок слів: “Народна Демократична Республіка”. Таким чином, офіційною назвою країни стали “Корейська Демократична Народна Республіка” корейською мовою та “Корейська Народна Демократична Республіка” російською мовою з російським порядком слів, що дозволяло кожній

з сторін, як КНДР, так і СРСР, заявити про те, що саме вона стояла за кінцевим найменуванням держави.

Станом на сьогодні обидві Кореї використовують різні самоназви на позначення власної країни. В Південній Кореї використовується назва 한국 на позначення як Південної Кореї, так і Кореї загалом, тоді як в Північній Кореї послуговуються старою назвою 조선 (Чосон). Для позначення Північної Кореї на Півдні використовують назви 북한 (“Північна Корея”), тоді як на Півночі – 남조선 (“Південний Чосон”), відповідно. Під час офіційних двосторонніх зустрічей між країнами використовується нейтральні позначення 남측 та 북측, що означає “північна сторона” та “південна сторона”. Нарешті, щодо позначення явищ, пов’язаних з корейською мовою, історією та культурою, Північ, на відміну від Півдня, використовує назву 조선 Чосон: 조선말 чи 조선어 на позначення корейської (дослівно, чосонської) мови, 조선글 – на позначення корейського письма тощо.

Таким чином, оглянувши процеси історичної трансформації та змін у самоназві Кореї, держав, що існували на території Корейського півострова, приходимо до висновку, що топонімічні назви (в даному випадку – назва держави та країни) являли собою вагомий інструмент легітимізації своєї влади, слугували важливим засобом аргументації політичних амбіцій та претензій як протягом давньої та середньовічної історії, так і в історії новітній, що можна яскраво побачити на прикладі вибору офіційних найменувань для Північної та Південної Кореї.

Однак, окрім офіційних назв держав, що існували на Корейському півострові, існували і багаточисельні поетичні та образні назви Кореї та корейських держав, що є доволі типовою традицією на Далекому Сході. Ці образно-поетичні назви використовувалися не лише самими корейцями, але і їхніми сусідами. Приклади таких назв наведені нижче:

- 계림 (鷄林) "Ліс півнів", посилаючись на давню назву Сілла
- 군자지국 (君子之國) "Земля вчених та благородних мужів"
- 금수강산 (錦繡江山) "Земля пишних рік та гір"
- 단국 (檀國) "Країна Тангуна"
- 대동 (大東) "Великий Схід"
- 동국 (東國) "Східна держава".
- 동방 (東邦) дослівно "Східна сторона"
- 동방예의지국 (東方禮義之國, 東方禮儀之國) "Східна країна ввічливості та шани", посилаючись на конфуціанські ідеали та чесноти
- 동야 (東野) "Східні рівнини"
- 동이 (東夷) "Східні варвари" (китайська назва з китайських джерел)
- 구이 (九夷) "Дев'ять і", посилаючись на дев'ять племен на території Корейського півострова
- 동토 (東土) "Східна земля".
- 백의민족 (白衣民族) "Народ в білому одязі", посилаючись на характерний біло-сірий колір одягу корейського селянства (тобто більшої частини населення)
- 삼천리 (三千里) дослівно "Три тисячі лі", посилаючись на традиційно приписану довжину країни з півночі на південь та з заходу на схід (лі – традиційна міра довжини)

- 소중화 (小中華) "Малий Китай", що пов'язано з синоцентричними та цивілізаційними поглядами, що набули поширені серед корейської еліти з 17 століття
- 아사달 (阿斯達) "Ранкова земля" або "Ранкова гора", походження та значення достеменно невідоме, але очевидно є китайською транскрипцією власне корейського слова
- 청구 (靑丘) "Лазурні пагорби", оскільки лазурний колір асоціювався зі сходом
- 팔도강산 (八道江山) "Гори та ріки восьми провінцій", посилаючись на вісім історичних провінцій Кореї
- 근화향 (槿花鄉) "Країна мугунхва (різновид рози)", використовувалася стосовно держави Сілла
- 근역 (槿域) "Земля гібіскусу "
- 삼한 (三韓) "Три Хан", історично малися на увазі три племінних конфедерації на півдні півострова, але з 7 століття ця назва почала позначати Три держави Кореї і, відповідно, Корею загалом
- 해동 (海東) "Країна Східного моря", посилаючись на положення Кореї на схід від Китаю та Жовтого моря (яке в Кореї називалося навпаки, Західним морем)
- 해동삼국 (海東三國) "Три держави Східного моря", маючи на увазі Три корейські держави

- **해동성국 (海東盛國)** "Квітуча держава Східного моря ", історично використовувалася на позначення держави Пархе, що виникла після падіння Когурьо та займала частину північної півострову, частину Маньчжурії та Приморського краю

Попри різноманітність назв, можна помітити, що значна їхня частина містять у собі описання Кореї як "східної країни" через її східне положення відносно Китаю та Жовтого моря (саме звідти бере свій початок і назва *Країна Східного моря*). Ця поетична назва була широко вживаною не лише в Кореї, але також і в Китаї на позначення останньої, і особливого розповсюдження набула у період династії Корьо (провідний вчений-конфуціанець та поет доби ранньої Корьо був відомий як "Конфуцій країни Східного моря", а вагома літературна пам'ятка агіографічного характеру тієї доби має назву "Життєпис (буддійських) святих країни Східного моря"). Використовувалася вона і протягом наступного періоду корейської історії, Чосону. До прикладу, літопис 15 століття, що описував історію Кореї від Тангуну до років правління династії Чосон, мав назву **동국통감 (東國通鑑)**, тобто "Цілесне дзеркало Східної держави". Асоціація та прив'язка країни до східного напрямку, поняття "сходу" загалом залишалося незмінним протягом усієї історії Кореї.

Інші відомі образні найменування Кореї, як от "Земля вчених та благородних мужів" чи "Східна країна ввічливості та шани", вказують на провідну роль конфуціанства та китайських традицій, яких детально дотримувався корейський двір, особливо за часів династії Чосон. Корея позиціонувала себе країною культурною та цивілізованою, тобто такою, що знає і дотримується китайських звичаїв, традицій та культури і одним з проявів цієї культури було, безумовно, конфуціанство. Надалі, коли у середині 17 століття китайська династія Мін

занепадає під натиском кочовиків-маньчжурів, які проголошують створення своєї династії Цін, саме ретельне ставлення корейської еліти та держави загалом до конфуціанства, китайських традицій, історії та культури, стають приводом вважати, що віднині, з падінням Мін та приходом до влади негідних ‘варварів’ маньчжурів, саме Корея є колискою та справжнім спадкоємцем китайської конфуціанської цивілізації, що, у свою чергу, породжує ще одну образну назву Кореї – ‘Малий Китай’.

Інші чисельні образні назви Кореї вказують на особливості традиційного одягу (백의민족 ‘народ в білому одязі’), географічний та адміністративно-територіальний поділ (팔도강산, ‘гори та ріки восьми провінцій’), міфи та легенди (단국 ‘Земля Тангуна’ 계림 ‘Ліс півнів’) або ж знакові та символічні рослини (근역 ‘Земля гібіскусу’) та традиційні уявлення про географічні характеристики країни (삼천리 ‘Три тисячі лі’) тощо. Усі ці образно-поетичні найменування Кореї вкотре вказують на те, що топоніми є не лише невід’ємною одиницею мови, але і слугують важливим джерелом у вивченні історії, культури, етнографії, міфології тощо Кореї. Зміна топонімів та їхній розвиток візуально відображає і ті історико-культурні процеси, що відбуваються всередині країни.

2.2 Особливості топонімів Кореї: етимологія назв та основні джерела походження

Як було вже зазначено вище, величезний та багатівіковий вплив Китаю на всі сторони життя корейського суспільства, а також політика поступової китаїзації держави зусиллями власне корейської влади шляхом прийняття та адаптації китайської писемності, релігійно-філософських вчень (конфуціанства, буддизму та

даосизму), літератури та устрою державного апарату не могли не позначитися на топоніміці, яка віднині також перебувала під пильним наглядом держави.

Як наслідок, переважна більшість корейських топонімів мають в своїх основі китайське походження (тобто можуть бути записані китайськими ієрогліфами і їхнє значення виводиться зі значення ієрогліфів-ханча, якими вони записані). Китайський вплив на корейську топоніміку простежується усюди: від назв міст, провінцій та інших адміністративно-територіальних одиниць до назв гір та річок. Китайські топонімічні елементи, як от 산 “гора” чи 천 “струмок, ріка” зустрічаються в багатьох корейських топонімах, витіснивши власне корейські еквіваленти. Тому, ознайомлення з корейською топонімікою та її особливостями варто почати саме з сино-корейських топонімів, які складають переважну більшість.

Перш за все, корейські топоніми в багатьох випадках отримували свою назву за географічними ознаками або містили у собі ієрогліф, що вказував на сторону світу чи розташування описуваного об’єкту. До прикладу, 남산, 南山 дослівно означає “Південна гора”(перший елемент у назві – південь, другий – гора), оскільки розташована на південь від середовища проживання людей, тоді як 북촌, 北村 означає “північне село” (перший елемент – північ, другий – село), оскільки розташоване на півночі відносно певного району (в даному випадку, в північній частині старого Сеулу). Часто у назві вказано відносність розташування певного об’єкту, наприклад: 강남 江南 *На південь від ріки*, 강서, 江西 *На захід від ріки*, 성동, 城東, *на схід від фортеці* та 성북, 城北 *На північ від фортеці*. Окрім того, до індикаторів розташування належать ієрогліфи: 상, 上 *верхній*; 중, 中, *середній, центральний*; 하, 下 *нижній*; 전, 前 *передній* та 후, 後, *задній*, які також можна часто зустріти у топонімах.

Іншим частим прикладом вживання ієрогліфів-ханча у топонімах є топоніми з описом означуваного об’єкта, як от у випадку з горою 백두산, 白頭山, де останній

третій елемент позначає тип топоніму (гору), а два перших ієрогліфи перекладаються як “білий” та “голова”, відповідно, що у сумі дає значення “білоголова гора”. Іншим прикладом може бути гора 관악산, 冠岳山, де перший елемент означає “шапка”, а другий - “скеля”, тобто “гора з шапкоподібними скелями”. До цього типу топонімів можна віднести переважну більшість корейських гір та гірських систем, як от 설악산, 雪嶽山, де перший, 설, означає “сніг”, а другий, як вже відомо, позначає скелю, що в сумі дає “гора із засніженими скелями”. Деякі топоніми можуть відображати історію, зокрема, заснування означувального об’єкту. Яскравим прикладом таких топонімів є сеульський район 신촌, 新村, що дослівно перекладається як “нове селище”, “нове містечко” або 신설동, 新設洞, “новозаснований район”. В обох випадках наявний детермінативний елемент-ієрогліф, який вказує тип топоніму (동 – загальний термін на позначення адміністративно-територіальних одиниць та утворень у місті, а елемент 촌 слугує для загального позначення сіл та селищ будь-якого типу).

Крім того, часто ієрогліфи-ханча, що використовувалися у корейських топонімах, мали містити в собі певне позитивне значення та певну позитивну ідею. Було важливим ідентифікувати та асоціювати власні назви зі значенням тих ієрогліфів, які були у складі цих власних назв. Однією з найбільш поширених практик такого роду було застосування спеціальної групи ієрогліфів, що позначали основні конфуціанські чесноти. До таких ієрогліфів відносилися так звані “чотири основи”: 인(仁, що можна перекласти як “людяність”, “гуманність”), 의(義, справедливість, правосуддя), 예(禮, що означає “правила та норми поведінки”) та 지(智, мудрість, розсудливість), а також інші чесноти, як от 충(忠, вірність),

(효, 孝, шанобливість) та (신, 信, довіра). Ці ієрогліфи були найбільш вживаними, їх можна знайти, зокрема, у назвах окремих адміністративно-

територіальних одиниць міського типу, 동, наприклад: 예지동, 禮智洞, 충신동, 忠信洞, 효자동, 孝子洞, 인의동, 仁義洞.

Як і в багатьох інших культурах, у Кореї так само набула поширення практика найменування міст на честь тих чи інших історичних постатей, подій, діячів тощо. До прикладу, новозаснований район у Сеулі має назву 위례, 慰禮, що у самій своїй посилається на столицю стародавньої корейської держави, 위례성, 慰禮城, яка колись знаходилася в межах сучасного Сеулу, тоді як місто 세종, 世宗 отримало свою назву на честь одного з найвизначніших та найвідоміших правителів Кореї – короля Седжона. Іншим яскравим прикладом є скалистий мис, що має назву 절두산, 切頭山두산, 切頭山, перший елемент означає “відрізання, відрубання”, а другий “голова”, названий на честь мученицької смерті корейських християн у середині 19 століття, що відбувалася в цій місцевості (попередня назва мису була 잠두봉, 蠶頭峰, де перший означає “шовкопряд”, другий – “голова”, а третій слугує топонімічним елемент зі значення “гора” або ж “пік”, що пов’язано з формою мису). Однак, слід зазначити, що всі ці вищезазначені топоніми, утворені від імен історичних діячів або подій тієї чи іншої епохи, є радше сучасною тенденцією корейської топоніміки. На відміну від багатьох інших культур, зокрема, європейської, на Далекому Сході, в тому числі і в Кореї, не було традиції називати міста або інші населені пункти на честь тих чи інших історичних діячів, правителів, людей загалом.

Як ми можемо побачити вище, останній елемент корейського китаїзованого топоніму являє собою своєрідний класифікатор, вказуючи, до якого типу топонімів відноситься означуваний об’єкт. Найбільш розповсюдженими та широковживаними є наступні кінцеві топографічні елементи:

Таблиця 2.1

Приклади розповсюджених топонімічних елементів

Назва на хангилі	Ієрогліфічна назва-ханча	Значення
천	川	Ріка
산	山	Гора
성	城	Фортеця
주	州	Провінція, округ
강	江	Ріка
도	道	Провінція
군	郡	Повіт

Отже, корейські топоніми китайського походження становлять не лише переважну більшість від загальної топоніміки Корейського півострова (що стосується як адміністративно-територіальних утворень на кшталт провінцій, повітів, районів тощо, так і назв рік, гірських систем, окремих гір), але і є ключовими у передачі первісного та їхнього справжнього значення, оскільки саме в них закладені ті асоціації та ідеї, якими корейці наділяли певні місця. Саме тому розгляд та вивчення корейських топонімів неможливі без урахування ієрогліфічної складової ханча. Через те, що ханча за своєю природою омонімічні, різні ієрогліфи із різним значенням можуть мати ідентичне звучання, що, відповідно, при записі топоніма корейською абеткою, хангилом, може повністю спотворити те значення, що первинно закладене у ньому ієрогліфами-ханча. Не дарма, за ствердженнями деяких вчених, саме у ханча лежить справжня сутність корейських топонімів (Сун Дже Чо, 2016).

Окрім топонімів суто китайського походження, коли ієрогліфи передавали і значення, і читання, існує також така когорта корейських топонімів, які записувалися ієрогліфами для передачі корейського звучання слова, у своїй фонетичній функції, тоді як семантична функція ієрогліфа могла ігноруватися. Наприклад, ріка, що мала назву 버드내 ‘‘струмок’’, була записана ієрогліфами як 柳等川, 유등천, де перший ієрогліф 柳, 유 означає ‘‘верба’’, другий елемент 等, 등 був використаний у якості фонетичної адаптації до корейського складу 드, тоді як останній ієрогліф 川, 천 означає ‘‘ріка, струмок’’. Таким чином, новостворений китаїзований топонім як семантично, так і почасти фонетично базувався на попередній власне корейській назві. Іншим цікавим прикладом використання ієрогліфів-ханча для передачі власне корейської семантики та фонетики є район, що має власне корейську назву 꽃안 – *всередині виступу* через особливості свого розташування. Ієрогліфічною адаптацією він був записаний як 古棧, 고잔, які були використані у своїй фонетичній, а не семантичній функції через наближення звучання до власне корейського слова.

Проте, певно, найбільш цікавим прикладом фонетико-семантичного застосування китайських ієрогліфів для передачі власне корейських топонімів можна вважати історичну трансформацію назви міста в центральній Кореї, Конджу. Першопочатково ця місцевість називалася 고마나루, де 고마 ймовірно означало ‘‘ведмідь’’ (곰 у сучасній корейській мові означає ‘‘ведмідь’’), а 나루 ‘‘брі́д, переправа’’. Ця місцевість коло ріки Кимган була столицею держави Пекче у 5 століття і отримала китаїзовану назву 熊津, 웅진, що мала ідентичне з попереднім власне корейським значення – *ведмежа переправа*. За часів наступної держави, Об’єднане Сілла, назва була змінена на 熊州, 웅주, відповідно до запроваджених тоді назв і типів нових адміністративно-територіальних одиниць, де 州, 주 мало значення ‘‘місто’’. Свою остаточну назву місто отримало за часів наступної

династії Корьо, яка і перейменувала його у 公州, 공주, де 公, 공 вважається модифікацією слова 公 “ведмідь”. Однак, дослівно ієрогліф 公, 공 може значити “шляхетний”, “благородний”, “публічна посада”, що також не позбавлено сенсу, оскільки Конджу здобуло славу міста освітнього, центру просвіти з відомими університетами та школами.

Загалом, ханча і досі відіграють важливу роль у корейській топоніміці. Навіть пропри тенденцію використання хангилю як основної та домінуючої системи письма, новоствореним районам міст, селищ та станціям метрополітену усе одно присвоюються сино-корейські (китаїзовані) назви, причому, часто замінюючи попередній власне корейський відповідник. Яскравим прикладом можна вважати станцію Сеульського метро, де питому корейську назву 벌말 було замінено на китайський відповідник 坪村, 평촌 з повністю ідентичним значенням – *просторе село*. В деяких випадках, навпаки, місцеве, власне корейське найменування переважає китайський еквівалент, як у випадку з одним з районів сеульського Каннаму, що має китаїзовану офіційну назву, 서초구, 瑞草區, однак місцеві мешканці, а також деякі парки, музей та харчувальні заклади цього району, надають перевагу власне корейській назві 서리풀. Обидві назви ідентичні за значенням та дослівно перекладаються як “квітучі трави”.

Таким чином, проаналізувавши вищенаведені топоніми, ми можемо помітити, що китаїзми грали ключову роль у формуванні корейських топонімів. Продовжують вони широко застосовуватися і зараз. Переважна більшість топонімів названа за своїми природно-географічними характеристиками та розташуванням, в інших же випадках у назві відображалися певні позитивні ідеї та поняття корейської традиційної культури, як от конфуціанські чесноти. Часто китаїзовані топоніми являли собою переклад власне корейського “попередника”, або ж були спробою транскрипції корейських слів засобами китайського логографічного письма. Для корейських топонімів, що в більшості своїх мали ієрогліфічну основу, було

надважливим те значення, яке містилося в цих ієрогліфах, оскільки саме вони ідентифікували те чи інше місце, формуючи його “душу”. Звідти прискіпливе ставлення до вибору ієрогліфів для топонімів, оскільки кожен з них мав мати позитивне значення та викликати позитивні асоціації. Висока омонімічність ханча обумовлює їхнє першочергове знання та вивчення при дослідженні корейських топонімів. З лінгвістичної точки зору, китаїзми були і залишаються високопродуктивними у творенні корейських топонімів і ще через те, що китайська мова, на відміну від корейської, не має чіткого розрізнення між частинами мови, її аналітична структура дозволяє вільно переставляти, скорочувати слова, що дозволяє легко створювати складені нові власні назви, комбінуючи існуючі, що можна побачити, зокрема, у процесі історичних змін та тенденцій корейських топонімів.

2.3 Історичні зміни та тенденції у розвитку корейських топонімів

Вище ми проаналізували історичні назви Кореї, встановивши зв'язок між найменуванням країни та її ідеологією, історико-культурними наративами, національною самосвідомістю тощо. Також, нами були розглянуті різноманітні образні та поетичні назви Кореї та загалом держав, що існували на Корейському півострові, які широко використовувалися не лише корейцями, але і їхніми сусідами.

На нашу думку, в контексті історичних змін корейських топонімів, зокрема, їхній докорінній китаїзації, доцільним буде розглянути процес формування назв історичних провінцій Кореї і виокремити ще один спосіб утворення корейських топонімів на китайських ієрогліфів.

Як відомо, основною та першочерговою адміністративно-територіальною одиницею і до сьогодні є провінція (кор.道; 道) як у Північній, так і у Південній Кореї. Не зациклюючись на описі сучасного адміністративно-територіального поділу обох корейських держав, розглянемо основні етапи формування

адміністративного поділу Кореї, приділяючи особливу увагу етимології назв корейських історичних провінцій.

У 660 році держава Сілла за підтримки китайської династії Тан остаточно знищує та захоплює Пекче, а у 668 така ж сама доля спіткає Когурьо. Вперше під владою однієї держави опинилися великі території від ріки Тедон на заході (що протікає через Пхеньян) до міста Вонсан у сучасній провінції Канвон.

Нові захоплені території потребували нового адміністративно-територіального устрою. Країна була поділена на 9 областей (кор. 주; 州): три області на території Сілла до 660-го року, три на підкореній території Пекче і ще три на місті колишньої Когурьо. Окрім того, існували також “субстолиці”, відомі як 소경, 小京 – *мала столиця*, кожна з яких, окрім 금관경, 金官京 (сучасне місто Кімхе) була названа за одним з географічних напрямків: центральна, північна, південна та східна. “Головною” ж столицею заливалося Кьонджу на південному сході, який тоді називалося 금성; 金成, дослівно “Золота фортеця”.

У 892 році, на тлі кризи та послаблення влади Сілла над провінціями, на території колишньої Пекче виникає держава Пізнє Пекче на чолі з Кьон Хвоном, а на північно заході Ван Гон проголошує про створення династії Корьо зі столицею у місті Сонак 송악; 松嶽 – *соснова скеля* (нині місто Кесон у Північній Кореї), яке у 935 році доволі мирно поглинає залишки Об’єданого Сілла, а у 936 підкорює Пізнє Пекче, об’єднуючи під своєю егідою весь Корейським півострів (від Жовтого моря на півдні до ріки Амнак на півночі).

Саме за часів династії Корьо відбуваються найбільш кардинальні зміни у адміністративному устрої держави. Так, першопочатково країна поділялася на один королівський район (кор. 기내; 畿內 – *столичний район*) навколо столиці та 12 адміністративних округів (кор. 목; 牧 – *пасовисько*).

Окрім основної столиці, Кесону, що тоді мало назву 개경 開京 “столиця відкриття”, Корьо перейняла традицію “малих столиць” Сілла, створивши *Західну*

столицю (서경, 西京, сучасний Пхеньян), Південну столицю (남경, 南京, сучасний Сеул) та Східну столицю (동경; 東京, сучасне Кьонджу).

Однак вже у 995 році система зазнає кардинальних змін і дванадцять округів поділяються на 10 провінцій 道; 도, які згодом стають основою як для адміністративно-територіального, так і для діалектного, історико-культурного поділу Кореї, посунувши за рівнем ієрархії попередні округи 목; 牧, які продовжували існувати, але вже підпорядковувалися провінціям.

Система не протрималася довго і у 1009 році зазначала чергових змін. Цього разу країну поділили на 6 провінцій та 2 прикордонні області (кор. 계; 界). Провінціями були: 양광도, 楊廣道 (сучасна провінція Чхунчхон та частково Кьонгі), 경상도(慶尙道), 전라도(全羅道), 교주도, 交州道 (сучасна провінція Канвон як Північної, так і Південної Кореї), 서해도 西海道 (сучасна провінція Хванхе Північної Кореї) та 경기도, 京畿道 (провінція, що включала в себе терени навколо столиці, що і відображено в самій її назві, “столична область”). Щодо прикордонних областей, то вони мали назву 東界, 동계 “Східна область” та 北界, 북계 “Північна область”, відповідно, слугуючи своєрідною буферною зоною між Корьо та племенами чжурчженів на півночі та північному сході.

І хоча вже наступної династії, Чосон, адміністративно-територіальний поділ знову займає змін, саме за Корьо провінції 道; 도 були вперше представлені та запроваджені у якості адміністративних одиниць першого та основного рівня.

У 1392 році до влади приходять нова династія Чосон, а у 1413 країна ділиться на 8 провінцій (кор. 八道; 팔도), які і зараз становлять основу адміністративного (часто також і діалектного) поділу як Північної так і Південної Кореї.

Свого остаточного, кінцевого та сучасного вигляду провінційний поділ набув лише наприкінці 19 століття, у 1896 році, коли після нетривалого існування системи поділу країни на 23 області структура з 8 провінцій була відновлена та 5 провінцій

– Кьонсан, Чолла, Чхунчхон, Хамгьон та Пхьонан - були додатково розділені на північну 북도, 北道 та південну 남도, 南道 половини, відповідно, що в сумі дає 13 провінцій. Ця система проіснувала без змін протягом усього періоду як Кореїської імперії (1897-1910), так і Японського колоніального панування (1910-1945), допоки не відбувся поділ Кореї у 1945 році, після чого міста зі спеціальним статусом, кілька нових провінцій та інших адміністративних одиниць були створені сепаратно як у Південній, так і у Північній Кореї. Однак, саме концепція восьми провінцій стала тим підмурком, на основі якого вже розроблялася та вдосконалювалася адміністративно-територіальна система Північної та Південної Кореї; вона ж лягла в основу лінгвістичного та культурологічного поділу Кореї, заодно ставши одним з образних найменувань країн.

Восьма історичними провінціями Кореї є (із зазначенням етимології назв):

- Провінція Чхунчхон (кор. 충청도, 忠淸道), що отримала свою назву від поєднання перших ієрогліфів у назві двох її найбільших міст: Чхунчжу та Чхонджу, відповідно;
- Провінція Кьонсан (кор. 경상도, 慶尙道). Від перших ієрогліфів двох у назві найбільших міст: Кьончжу та Санчжу;
- Провінція Чолла (кор. 전라도, 全羅道). Від перших частин назви найбільших міст (як і у попередніх прикладах): Чончжу та Начжу;
- Провінція Канвон (кор. 강원도, 江原道). Від перших ієрогліфів у назвах двох найбільших міст - Канин та Вончжу;
- Провінція Кьонгі (кор. 경기도, 京畿道). Дослівно перекладається як “місцевість навколо столиці”, “столична область”, маючи на увазі Сеул та його околиці;
- Провінція Хванхе (кор. 황해도, 黃海道). Комбінація перших ієрогліфів у назві двох найбільших міст – Хванчжу та Хечжу;

- Провінція Хамкьон (кор. 함경도, 咸鏡道). Комбінація початкових ієрогліфів у назві двох найбільших міст – Хамхин та Кьонсон;
- Провінція Пхьонан (кор. 평안도, 平安道). Поєднання перших ієрогліфів у назві двох найбільших міст – Пхеньяну (кор. 평안, Пхьонан) та Анчжу;

Як можна помітити, у етимології кожної з назв чітко прослідковується один і той самий принцип – комбінування та складення перших ієрогліфів вже наявних топонімів для утворення нового топоніму (в даному випадку, перших ієрогліфів у назві двох найбільших та найважливіших міст кожної з провінцій), за винятком столичної провінції Кьонгі.

Даний спосіб творення нових топонімів і досі є широкоживаним. Ним часто послуговуються при утворенні назв залізничних доріг, магістралей та автострад. До прикладу, залізнична лінія, що з'єднує Інчхон з Сеулом, має назву Кьонін (кор.) 경인 京仁, де перша частина, 경, 京, ‘столиця’, використовується на позначення Сеулу, а друга – це перший ієрогліф у назві міста Інчхон, 인, 仁. Так само і у випадку з залізничною лінією, яка з'єднує Сеул та Пусан – Кьонбу (кор. 경부; 京釜).

Цей же спосіб утворення нових топонімів можна побачити у назвах деяких відомих районів Сеулу. Особливо широкоживаним цей метод був у 1914 році, у часи раннього колоніального панування Японії, коли активно відбувалося реформування старих адміністративних одиниць. Наприклад, відомий сеульський район Інсадон (кор. 仁寺洞, 인사동), де перша частина, 인, 仁, була взята з 관인방(寬仁坊), а друга, 사, 寺, походить від 대사동, 大寺洞 – спеціальних адміністративних одиниць, районів, на які поділявся Сеул в часи правління династії Чосон. Так само і у випадку з іншим сеульським районом,

Чханшін (кор. 昌信洞, 창신동), найменування якого так само походить від перших ієрогліфів у назвах 인창방, 仁昌坊 та 송신방(崇信坊), відповідно.

Варто також зазначити, що при подібному похідному способі творення нових топонімів на основі старих, беручи, як правило, перші ієрогліфи від їхніх назв, пряме значення новоствореного топоніму може бути абсолютно хибним та оманливим. До прикладу, сеульський район, що має назву Інсокдон (кор. 益善洞, 익선동) дослівно буде перекладатися як “район, що надає чесноти”, де 善, 선 означає “чеснота, доброчесність”, а 益, 익 – “додавати, надавати”, що насправді, однак, немає жодного відношення до етимології назви району, яка, натомість, є похідною від 익랑, 골翼廊 – та 정선방(貞善坊).

Окрім вищезазначеного та вищеописаного провінційного поділу Кореї, існував і продовжує існувати, хоч і маючи значно більш вузьке коло вжитку, регіональний, “неофіційний” поділ Кореї на регіони, які склалися історично та відображають, зокрема, географічні особливості Корейського півострова. Ці регіональні назви, як і назви восьми провінцій, є сино-корейськими за своїм походженням та загалом, а кордони самих регіонів здебільшого співпадають з кордонами “офіційних” восьми провінцій.

Нижче наведено список восьми історичних регіонів Кореї із зазначенням етимології їхньої назви та відповідними сучасними корейськими провінціями, територію яких вони позначають:

- Хесо (кор. 해서, 海西) – *На захід від моря* – відповідає сучасним північнокорейським провінціям Північна та Південна Хванхе. Назва пов’язана з географічним розташуванням регіону на узбережжі Жовтого моря (в Кореї його називають *Західним морем*, відповідно);
- Квансо (кор. 관서; 關西) – *На захід від хребта* – відповідає сучасним провінціям Північна та Південна Пхьонан а також провінції

Чанган у Північній Кореї. Під ‘‘хребтом’’ мається на увазі гірський пояс, розташований у Північній Кореї, що має назву Мачхонньон (кор. 마천령산맥 摩天嶺山脈) і тягнеться з півночі на південь від гори Пекту до узбережжя Японського моря;

- Кванбук (кор. 관북, 關北) – *На північ від хребта* – позначає сучасні провінції Північної Кореї Північну та Південну Хамгьон і Янган. Аналогічно до попередньої назви, етимологія цього топоніму пов’язана з гірським поясом Мачхонньон, а точніше, розташування даної місцевості відносно нього. Іноді регіон також додатково поділяють на власне Кванбук, під яким мається на увазі територія провінції Північна Хамгьон, що лежить за хребтом та Кваннам (кор. 관남, 關南), ‘‘На південь від хребта’’, що позначає територію провінції Південна Хамгьон, що лежить, відповідно, перед хребтом;

- Квандон (кор. 관동, 關東) – *На схід від хребта* – відповідає сучасній провінції Канвон (як північнокорейській, так і південнокорейській частині). Під хребтом мається на увазі гірський перевал, прохід Теквалльон (кор. 대관령, 大關嶺), що знаходиться у східній частині Південної Кореї і є складовою частиною гірської системи Тхебек (кор. 태백산맥, 太白山脈), що простягається з півночі на південь уздовж східного узбережжя Корейського півострова.

- Кьонгі (кор. 경기, 京畿) – *Столична округа* – як вже було зазначено вище, позначав території навколо столиці (кор. 경, 京). Територіально відповідає сучасній провінції Кьонгі, а також південнокорейським містам з особливим статусом Сеулу та Інчхону та північнокорейському місту з особливим статусом Кесону;

- Хосо (кор. 호서, 湖西) – *На захід від озера* – історичний регіон, що позначає території сучасних провінцій Південна та Північна Чхунчхон (Республіка Корея), які розташовані на півночі та заході відносно ріки Ким (кор. 금강, 錦江), звідки і походить назва регіону;
- Хонам (кор. 호남, 湖南) – *На південь від озера* – позначає територія сучасних провінцій Південна та Північна Чолла та включає в себе також територію острова і однойменної провінції Чечжу, які розташовані на південь відносно ріки Ким, чим і пояснюється етимологія даного топоніму;
- Йоннам (кор. 영남, 嶺南) – *На південь від перевалу* – відповідає сучасним провінціям Південна та Північна Кьонсан. Під перевалом мається на увазі вищезгаданий гірський перевал Теквалльон, сам же регіон при цьому оточений гірськими системами Тхебек та Сомек (кор. 소백산맥, 小白山脈);

Як можна поміти, яскраво вираженою спільною топонімічною тенденцією у назвах вищеперерахованих історичних регіонів Кореї є безпосередній зв'язок з географією, ландшафтом місцевості, де в якості основних "орієнтирів" і zarazом джерелами походження назв місцевості є гори, гірські системи, ріки, моря та озера. Саме цей географічний принцип, за яким топоніми утворюються відповідно до географічного розташування місцевості відносно тих чи інших значних природних об'єктів (гір, рік, гірських хребтів та перевалів, озер, морів тощо) є одним основних способів творення топонімів у Кореї та однією з найпоширеніших та найдавніших тенденцій та традицій корейської топоніміки з давнини і до сьогодення.

Висновки до Розділу 2

Таким чином, проаналізувавши історичні самоназви Кореї та корейських держав, причини та передумови змін у історичних самоназвах Кореї і також ретельно дослідивши різноманітні за своїм походженням, вжитком та значення образно-поетично найменування Кореї, які використовувалися не лише корейцями, але і сусідніми народами (перш за все, китайцями та японцями), ми зробили висновок, що будь-які зміни в самоназві Кореї були спричинені історично. Топоніми були важливим, навіть засобом першочергової важливості для легітимізації своєї влади як корейськими династіями доби давньої та середньовічної історії, так і сучасності, що було детально продемонстровано на прикладах етимології офіційної назви Республіки Корея та Корейської Народної Демократичної Республіки, відповідно. Топоніміка складала невід'ємну частину офіційної державної ідеології Кореї, виражала певні історико-культурні наративи та претензії тієї чи іншої держави, династії самою своєю назвою, самим найменуванням. Подібне сакральне ставлення до топонімів, їхній ретельний підбір та осмислення зберіглися і в сучасній Кореї.

Як країна, що була повністю інкорпорована в китайсько-конфуціанський цивілізаційний ареал, Корея піддалася начному впливу з боку китайської топонімічної традиції, а влада корейських держав, починаючи з періоду Трьох царств, проводила активну та послідовну політику китаїзації усіх сторін суспільного, політичного, економічного та культурно-релігійного життя країни, що відобразилося і на топоніміці. Внаслідок цього, абсолютна більшість корейських топонімів, як назви населених пунктів та адміністративно-територіальних одиниць, так і назви природних та ландшафтних об'єктів (гірські системи, окремі гори, ріки, моря, озера тощо) мають китайське, ієрогліфічне походження. Відповідно, дослідження та вивчення етимології корейських топонімів, їхня подальша класифікація неможлива без вивчення ієрогліфічної (ханча) версії топонімів, яка і є справжнім відображенням більшості корейських топонімів.

Аналіз історії змін адміністративно-територіального устрою та поділу Кореї, а також утворення восьми історичних провінцій та дослідження історичних назв різноманітних регіонів Кореї дає змогу виділити основні принципи та тенденції при утворенні топонімів, класифікувати корейські топоніми за їхньою структурою, значенням та походженням.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати, здобуті під час написання курсової роботи, можна зробити наступні висновки:

1) Топоніміка як інтегральна наука, що знаходиться на межі стику історії, мовознавства та географії є важливим матеріалом у дослідженні мови, етнографії, історико-культурних та соціально-економічних процесів на певній території та у певному суспільстві.

2) Дослідження корейської топоніміки є важливими як з історичної, так і мовознавчої перспективи, особливо в контексті давньокорейських топонімів періоду Трьох держав, адже дає змогу проаналізувати та встановити ступінь генетичної спорідненості між мовами Пекче, Когурьо та Сілла і також їхнє відношення до японсько-рюкюської групи мов. Крім того, дослідження топоніміки Кореї важливе і для визначення генетичної спорідненості та зв'язків корейської мови з іншими мовами та мовними сім'ями.

3) Корейська топонімічна традиція є невід'ємною частиною далекосхідної топонімічної традиції. Зазнаючи величезного впливу китайської культури, корейська влада проводила активну політику китаїзації топонімів, внаслідок чого переважна більшість корейських топонімів мають китайське походження.

4) Зміни самоназв Кореї відображали офіційну ідеологію держави, культурні та історичні наративи, до яких вона апелювала та історичні претензії, які вона висувала. "Правильний" вибір назви держави був невід'ємною частиною легітимізації влади як у стародавній, так і у сучасній Кореї. Окрім того, самоназви Кореї були та є безпосередньо пов'язаними з

рівнем національної свідомості корейців, відображають сприйняття корейцями як самих себе, так і інших народів.

5) Образно-поетичні назви Кореї є досить різноманітними за своїм походженням та відображають широкий спектр інформації про міфологію, особливості одягу та природно-географічні умови, менталітет та релігійно-філософські бачення корейців, історію, адміністративно-територіальний поділ, символіку Кореї та сприйняття корейців та корейських держав їхніми сусідами (перш за все, китайцями).

б) Китаїзми (або ж слова сино-корейського походження) становлять переважну більшість та являють собою основу корейської топоніміки. Для них характерні такі риси:

- Двоскладовість або ж трискладовість (два або три ієрогліфа-ханча)
- Наявність в кінці топоніма своєрідного “детермінативного елемента”, який вказує, що якого типу топонімів відноситься даний топонім
- Наявність елемента-ієрогліфа, який вказує на географічне розташування означувального об’єкта відносно іншого, переважно ландшафтного об’єкта
- Позитивність значення, яке має містити топонім, зв’язок таких благозвучних назв з морально-етичними чеснотами та поняттями

Для визначення джерел походження корейських топонімів та класифікації способів творення топонімів китайського походження, було проаналізовано історичні зміни та трансформації адміністративно-територіального поділу Кореї та визначено етимологію назв восьми історичних провінцій Кореї, деяких районів сучасного Сеулу, а також восьми історичних регіонів Кореї. За результатами аналізу ми з’ясували, що:

7) Найбільш поширеними способом утворення корейських топонімів китайського походження були:

- Складання перших ієрогліфів старих топонімів для утворення нового, особливо у випадку з адміністративно-територіальними одиницями
- Географічний спосіб: найменування певного місця відносно його географічно розташування чи від назви певного географічного об'єкту (гори, ріки тощо)
- Описовий спосіб: зазначення характерних, відмінних рис об'єкту, специфіка його форми тощо

Також, на прикладі аналізу деяких корейських топонімів, нами було виявлено додаткові характерні риси сино-корейських назв та їхній зв'язок з власне корейськими назвами, визначено тенденції їхньої взаємодії, а саме:

8) Використання ієрогліфів-ханча не лише у їхній безпосередній семантичній функції, але також у якості фонетичної транскрипції власне корейських слів.

9) Більшість власне корейських топонімів при китаїзації назви, як правило, зберігали своє первісне значення, щоправда, вже у китайській ‘’обгортці’’.

10) Окремі корейські топоніми використовуються ієрогліфи-ханча у їхній подвійній функції: семантичній та фонетичній (одна частина назви ієрогліфами відображає власне корейське значення слова і, відповідно, використовується лише у своїй фонетичній якості, а інша несе і семантику, і звучання назви).

Підсумовуючи результати курсової роботи, ми можемо сказати, що всі цілі, зазначені у вступі, були досягнуті, адже нами були визначені основні джерела походження корейських топонімів, надана характеристика корейських топонімів,

встановлені загальні тенденції корейської топоніміки, визначено способи утворення корейських топонімів та доведено безпосередній зв'язок між історичними самоназвами Кореї та офіційною ідеологією держави, етнопсихологією корейців та рівнем національної свідомості, проілюстровано, як саме топоніміка виражає історико-культурні наративи народу, його бачення історії та, врешті решт, бачення себе та всього світу. Ми довели, що обрана тема курсової роботи є надзвичайно важливою та актуальною та сподіваємося, що ми зробили свій внесок у дослідження корейської топоніміки в сучасній лінгвістиці.

Annotation

This work is written on the topic of the Korean toponymy and its history of development from Ancient Times to the Modern Era and is dedicated to Korean philology. Toponymy is an integral science, placed in between history, geography and linguistics, which makes it extremely important for any historical, linguistic, ethnographic study, as it reflects history, mythology, language, culture and socio-economic development of a certain region or a group of people. Hence, the study of place names origin plays a crucial role to understand the genetic connections between Korean and other languages; it reflects long-lasting contacts of Koreans with their neighbours and helps to trace back the origin of the Korean language, as well as to reconstruct its history and historical variations, particularly when it comes to the Three Kingdoms Period. The work concerns the development and tendencies of Korean toponymy, as well as the origin of Korean place names and ways to create the. Furthermore, special attention is paid to the process of Korea's endonyms changes as a way to prove the strong and direct connection between a country's endonym and its official ideology, historical and cultural narratives and level of self-determination.

The work consists of an introduction, two chapters, conclusions, annotation and a list of reference.

In the Chapter I we have described toponymy as a science, defined its place in the scientific world and object of study, as well as its investigation methods. We have also defined the place of the Korean toponymy in the philology, emphasized on its importance for the general Korean studies and described one of the most challenging issues the Korean place names researchers are facing.

In the Chapter II, we have thoroughly analysed the historical changes of Korea's endonyms and reasons for it and described the role of place names in the Korean culture,

as well as politics and history. In addition, apart from the official historical names, an analysis of the various sobriquets of Korea was carried out. Besides, we have analysed some of the Korean place names, defined their origin and have given a general characteristic and distinctive features of Koreans place names, particularly those of Chinese origin. By looking through and analysing a few examples along with the Korea's historical regions and provinces etymology, we have determined the general tendencies of Korean toponymy and the main ways of creating place names. We have also provided a table of common elements in Korean place names, highlighting the significance of Hanja in the Korean place names.

The results of the work was the classification of Korean place names, their etymology and ways of creating them, along with the connection proved between the names of Korea and its ideology, Koreans' self-determination, historical narratives and outlook.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Лучик, В. *Топоніміка*. Відновлено з <http://www.history.org.ua/?termin=Топонимика>
- Музя, Є. (2019). *Топонімічна лексика та методи її лінгвістичного вивчення*. Мелітополь: МДПУ. Відновлено з [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2019.2\(43\).186248](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2019.2(43).186248)
- Макеєва К. С. Про аспекти топонімічних досліджень в сучасній лінгвістиці *Наукові записки Національного університету "Острозька академія*. Сер. : Філологічна. – 2012. Вип. 24, ст 189-193. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_24_60
- Lee, Ki-Moon; Ramsey, S. Robert (2011), *A History of the Korean Language*. Cambridge University Press, p. 37–38.
- Beckwith, Christopher I. (2004), *Koguryo, the Language of Japan's Continental Relatives*, Brill, p. 10
- Toh, Soo Hee (2005), "About Early Paekche language mistaken as being Koguryō language", *Journal of Inner and East Asian Studies*, 2 (2): 13–31.
- Lewin, Bruno (1973), "Japanese and the language of Koguryō", *Papers of the C.I.C. Far Eastern Languages Institute* 4, p. 24-27
- Whitman, John (2011), "Northeast Asian Linguistic Ecology and the Advent of Rice Agriculture in Korea and Japan", *Rice*, 4 (3–4), 149–158
- Vovin, Alexander (2010), *Korea-Japonica: A Re-evaluation of a Common Genetic Origin*, *University of Hawaii Press*, p. 24
- 허재영. *땅이름 태백산과 아사달* (2006) retrieved from http://urimal.cs.pusan.ac.kr/urimal_new/read/common/sisa/sisa.asp?page_num=1&ID=1054&search_str=§ion=4

Graham, Adam H. (2022). *Exploring 'The Land of Morning Calm'*. Retrieved from https://www.nytimes.com/2022/09/25/travel/korea-land-of-morning-calm.html?_ga=2.201840593.1576876695.1674488204-510650334.1674488204

이기환 (2017). *국호논쟁의 전말... 대한민국이냐 고려공화국이냐*. Retrieved from <https://www.khan.co.kr/culture/culture-general/article/201708300913001>

이덕일 (2008). *대~한민국*. Retrieved from https://www.chosun.com/site/data/html_dir/2008/08/14/2008081401512.html

Tertitskiy, Fyodor (2018). *How North Korea got its (official) name*. Retrieved from <https://www.nknews.org/2018/11/how-north-korea-got-its-official-name/>

Huang, Chun-chieh (2014). *Humanism in East Asian Confucian Contexts*. Verlag. p. 54

Choo, Sungjae (2016). The use of Hanja (Chinese characters) in Korean toponyms: Practices and issues. *Onoma*, 51, 13–24

Nahm, Andrew C. (1988). *Korea: Tradition and Transformation - A History of the Korean People*. Elizabeth, NJ: Hollym International

고려시대의 지방제도와 김제 (1988). Retrieved from <https://web.archive.org/web/20060221085149/http://home.opentown.net/~hy10004/%EC%97%AD%EC%82%AC%EC%9D%B4%EC%95%BC%EA%B8%B0/%EA%B3%A0%EB%A0%A4%EC%8B%9C%EB%8C%80%EC%9D%98%EC%A7%80%EB%B0%A9%EC%A0%9C%EB%8F%84%EC%99%80%EA%B9%80%EC%A0%9C.htm>

관동지방. *Encyclopædia Britannica*. Retrieved from https://archive.ph/20130413142118/http://preview.britannica.co.kr/bol/topic.asp?article_id=b02g1016a

Cecilia Hae-Jin Lee (2012). *Frommer's South Korea*. John Wiley & Sons. p. 356